

אין צדין פרק שלישי ביצה

כו.

עין משפט
גר מצוה

כב א ב ג מ"י ס"ג
מלכות י"ט הלכ
ג פמג לאין סה טוה ש"ע
א"ת כ"י מלכ ספ"ק ט
ו"טו"ש"י י"ד סמ"ג ע"ג
ספ"ק י"ז

רבינו הגאון

אם יש בו כו. אוקימנא
ברואין מוכין ביום טוב
פליגי. והאי דקמיני נפל
לבוז איצטריך. סריא
מסום צער בעלי חיים
ליצרים וליסלקיה כו.
יהושע. דמי אתו ואת
בני שפלו לכו. ר'
יהושע. וכו. מעלין את
הראשון על מנת לשוחטו
ואינו שוחט. ומערים
ומעלה את השני כו.
קמ"ל ולא עברין כו.
יהושע. ולא יעלה הוה
צריך ליתמא. ואנכ חזא
קמ"ל תרת. חזא לא
יעלה. ואי עבר ואסקיה
לא יסחוט. ואע"ג דפלי
כיה השתא מוס קבוע
והוה ליה מערב י"ט מוס
עובר. מהו דתמא כון
דוהו ליה מערב י"ט מוס
עובר. והאידנא הוה ליה
מוס קבוע. דעמיה עליה
הוה מאתמול ולאו מוקצה
הוה. ת"ד בכור
הנשיא אומר י"ד מי שביק
במוסין ויראה כו. אמרו
לו הרי אמרו אין מבקרין
מוסין בירוש. נולד בו מוס
מערב י"ט אין מבקרין
אותו בירוש. נולד בו מוס

ע"כ לא בעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה דא"ש לית
ליה מוקצה אלא הי"ס כל שאין מומו ניכר שלא נחמס מעיי"ט ולא
היה נודע אם היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין הימרו הימרו
דאין מוכן להכשיר דאין רואין מומין ביי"ט ועממא משום דנראה

כמתקן או כן את הדין שהוא אסור
משום שבות ע"כ פירש רש"י וקשה
דאין זה מן המוכן משמע דאפילו
בכרו חכס כיון שלא נודע שהוא מוס
קבוע מאתמול אסור ר"ש ולפ"ה
משמע דוקא דאינו מוכן להכשיר
לכתמלה הא דיעבד שפיר דמי וע"כ
דכשנת מוכת צהדיא בפרק כירה
(שבת דף מו: וס) דמטעם מוקצה
קאמר דפרין מהכא דר"ש אית ליה
מוקצה והא לית ליה מוקצה לר"ש לכן
נ"ל דמטעם מוקצה קאמר דאין זה
מן המוכן ואפילו עבר ובקרו מ"מ
אסור משום מוקצה ופליגי ברואין
מומין וגם פליגי במוקצה מימורא
דקמיני אין זה מן המוכן והא דפרין
הכא גמ"י פלגו ברואין מומין בעלמא
ר"ל דלא נפל לכו ולעולם כלשנא
דמתניין דמוקצה וכן הא דקאמר
בגמרא מהו דמימא כיון דעמיה
עליוהי נשחטיה קמ"ל ר"ל דאסור
משום מוקצה ואפילו אם בקרו דיעבד
אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מוס
קבוע מאתמול ור"ש אסר אפילו אם
היה בו מוס משום מוקצה דפירש'
דלא כדאזכר אוכמי וא"ת מ"ש

דככל דוכתא מחמיר רבי יהודה טפי במוקצה מרבי שמעון וי"ל
דטעמא רבה אית ליה הואיל דס"ל דרואין מומין ביום טוב ודודע
שמוס קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעמיה
עליוהי אכל לר"ש אית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעמיה עליוהי
מאתמול על כן אסור אפילו אם בקרו דיעבד:

ר"ג רבנן בכור תם שנפ"א צבור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה
מוקצה דקאמר אם יש בו מוס קבוע ואפילו אם נפל ביי"ט
יעלה וישחוט ולית ליה להני מנאי מוקצה בכבור דלעולם דעמו עליו
שמא יפול בו מוס ואם לאו שאין בו מוס מאליו לא ישחוט וא"ת
פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה דפירש' לעיל
ועל ר' יהודה דמתני' לא בעי לשנויי הכא דלא בעי לשנויי שניא
דחיקא ולא יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דאית ליה שניא
אחרינא דר' יהודה אית ליה מוקצה בכבור וצריך לאוקומי בצבול
מוס ע"כ דהא אית ליה מוקצה אכל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה
מוקצה בכבור דהא תם שנפל לכו מיי"ר לא מצי לשנויי הכי שנפל
בו מוס קבוע ביי"ט דמשני לרבי יהודה במתניין עוד פירש' פי'
אחר דלא גרס תם בצרייתא אלא הי"ג בכור שנפל לכו וכו' אם יש
בו מוס קבוע שדודע בו מוס מערב י"ט ישחוט ואם לאו אלא נפל
בו מוס היום לא ישחוט אפילו אם העלהו משום דהי מוקצה ולרבי
יהודה נשיא אית ליה מוקצה ולא פריך הש"ס דפרין הש"ס לעיל
לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקצה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני'
פריך שפיר דמאי אצטריך לאשמעינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה
וקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית ליה מוקצה אכל ארבי
יהודה הנשיא אצטריך לאשמעינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה
ותימה דנשלהי מכלתא (דף מ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי
אית ליה מוקצה ואמאי לא פשיט ליה מהכא וי"ל דלא פסיק להוכיח
מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני דפ"י דלמד אית ליה מוקצה ולמד
לית ליה מוקצה ומספקא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא לכן
לא היה לו להוכיח מהכא: (וע"ע מוספות שנת מה: ד"ה לדבריו):
אלא

מדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר במסכת עירובין (דף ט"ז.) א"ר כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון
בחקוה היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נתלוק בה דורות שלפנינו וזיל לחומר: נולד בו מוס מעיי"ט. רבי
שמעון בן מנסיא מפרש מלמיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כ"ל דרבי נולד בו מוס מערב י"ט אין מבקרין אותו
לכתמלה אכל אם עבר ובקרו שחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא ראית חכס:
ב"ט

אם יש בו מוס. על כרחך ר' יהודה מוקצה אית ליה ונמוס הנופל
בו ביום טוב לא שרי ללאו דעמיה עליוהי מאתמול וה"ק בכור צבול
מוס שלא הראהו לחכס מנעוד יום להמירו ונפל לכו ביי"ט י"ד
מומחה ויראה מוס שהיה בו מאתמול אם מוס קבוע הוא יעלה וישחוט
משום דמוקצה ליכא דמאתמול דעמיה

עליוהי: אין זה מן המוכן. לאו משום
מוקצה אסר ליה דהא לית ליה
מוקצה אלא לפי שממירו ביי"ט נראה
כמתקן ודהוה ליה כדן דין גזור
בזה משום שבות' וה"ק אין התרמו
הימרו ואינו מוכן להכשיר: גמ' אי
נימא ברואין כו'. דהא והאי משום
מוקצה לא הו' טעמיהו דאיכא
שמעינן להו אלא משום ראית מוס
דר"ש סבר אין רואין כיון דהוה ליה
כיושב ודן דין: לפלגו בעלמא. כלא
נפל לכו: לערים. לומר ודאי ימלא
בו מוס: ולסקיה כרבי יהושע.
דאמר בפרק משילין (לקמן דף ט.) אותו
ואת בני שנפלו לכו מעלה את
הראשון ע"מ לשחוט ואינו שוחט
וחזרו ומעלה את השני רבה זה שוחט
רבה זה שוחט: אי הכי. דנפילת כור
דנקט לאשמעינן דלא יעלהו נקט
ליה ואם לאו לא יעלהו מצעי ליה
דהא עיקר משום העלאה נקט לה
ושחיטה פשיטא לן: לא צריכא
דעבר ואסקיה. ומשמעותא דלא
לקסיה מרשא ש"מ דקמיני י"ד
המומחה ויראה ולא קמיני יעלהו ויראה
והדר לאשמעינן אחמיר דאי עבר ואסקיה ולא מלא בו מוס
ישחוט: דנגל ביה מומא. השתא וה"ק אם יש בו מוס הקבוע
מעיי"ט יעלה וישחוט ואם לאו דלא היה מעיי"ט אלא היום אפילו
עבר והעלהו לא ישחוט: והא מוקצה הוא. אי מאתמול לא היה ביה
מוס כלל פשיטא דלא ישחוט דהא אשמעינן רבי יהודה בכמה דוכתי
דאית ליה מוקצה: קמ"ל דאי לא היה קבוע מערב י"ט לא ישחוט
משום דמוקצה מחמת אסור הוה אי נמי משום דעבר ואסקיה:
בכור תם שנפל לכו גרסין בצרייתא. דלית ליה מוקצה להך תנאי
בכבור דכל שעתא דעמיה עליוהי שמא יפול בו מוס: י"ד מומחה.
ולא לערים ולסקיה: ר' יהודה הנשיא הוא רבי ולא היינו רבי יהודה
דמתניין דפסח ר' יהודה הוא ר' יהודה צר אלעאי: אם יש בו
מוס. אפילו נפל בו היום: יעלה וישחוט. דלית ליה מוקצה בכבור:
ואם לאו. ועבר ואסקיה לא ישחוט אפילו נפל בו מוס לאחר
העלאה ונקטא הוא משום דעבר ואסקיה אין אין לא ישחוט לא יעלה
בהערמת שחיטה קאמר דלא ישחוט לא אצטריך דהא תם הוא
ומתניין דלא שנין הכי משום דמתניין לא מצינן לאוקומה בתם
משום דרבי יהודה מוקצה אית ליה ולא מצי למימר אם יש בו מוס
שנפל בו ביי"ט יעלה וישחוט וכיון דע"כ צבול מוס מוקמה לא
אצטריך לשנויי סיפא כשניא דחיקא ולמימר דלא ישחוט לא יעלה
קאמר דהא מצי לשנויי שפיר כדשנינן לאשמעינן ואם לאו דלא היה
קבוע מנעוד יום דאפילו עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דאתעביד
ליה מוס קבוע השתא: לשון אחר לא גרס בצרייתא בכור תם
אלא כי מתני' גרסין בצרייתא בכור שנפל לכו. ומתוקמא הכי
בכור שנפל לכו ר' יהודה הנשיא אומר י"ד מומחה ויראה דלא
דערים ונסקיה ופירש' א"ר יש בו מוס. אם ימלא בו מוס הידוע
שהיום לא נעשה יעלהו וישחוט ואם לאו אלא נפל בו מוס היום
אפילו העלהו לא ישחוט ולרבי יהודה ונשיא ליכא למפרך דפירשין
לעיל פשיטא דלא ישחוט דהא מוקצה הוא דאילו לדידיה אצטריך
דהשתא הוא לאשמעינן דאית ליה מוקצה: א"ר ר' שמעון בן מנסיא
הרי אמרו. רבותי דורות שלפנינו אין רואין מומין דר"ש בן יוחי

מדרות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר במסכת עירובין (דף ט"ז.) א"ר כשהיינו לומדים תורה אצל ר' שמעון
בחקוה היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נתלוק בה דורות שלפנינו וזיל לחומר: נולד בו מוס מעיי"ט. רבי
שמעון בן מנסיא מפרש מלמיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כ"ל דרבי נולד בו מוס מערב י"ט אין מבקרין אותו
לכתמלה אכל אם עבר ובקרו שחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא ראית חכס:
ב"ט